

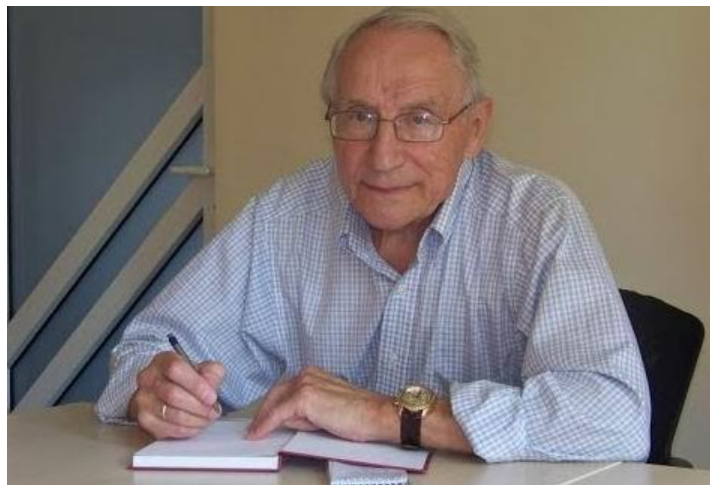
Віталь Зайка (Н'ю Ёрк, ЗША): Янка Запруднік як гісторык і беларускі грамадзкі дзеяч у Эўропе і ЗША

Пра аўтара: Віталь Зайка - даследнік беларуска-жыдоўскіх дачыненняў. Супрацоўнік нью-ёрскага «Цэнтру габрэйскай гісторыі». Актывіст беларускага руху ў ЗША. Старшыня Беларуска-Амэрыканскага Згуртавання «ПАГОНЯ». Піша расказы, частка з якіх друкуецца ў Альманаху «Беларус».

About the author: Vital Zajka is a researcher of Belarusian-Jewish relations. Fellow of the New York Center for Jewish History. An activist for the cause of Belarusian movement in the USA. Chairman of the Belarusian-American Association "PAHONYA". He writes short stories, some of which have been published in the "Belarus" Almanac.

Анатацыя. У артыкуле разглядаецца даследчыцкая, навуковая і грамадская дзейнасць адной з найбольш выбітных асобаў беларускай іміграцыі ў Паўночнай Амэрыцы другой паловы 20-га і пачтку 21 ст., гісторыка, публіцыста і грамадскага дзеяча, нядаўна адышоўшага ў вечнасць - сп. Янкі Запрудніка (1926-2022). Спознаўшы нялёгкую долю выгнанца з Бацькаўшчыны, Янка Запруднік прысвяціў сваё жыццё даследванню беларускай культуры, а таксама як рэдактар Радыё Свабода—данясенню ідэяў свабоды і незалежнасці Беларусі на паняволеную камунізмам Бацькаўшчыну. Янка Запруднік прафэсійна займаўся гістарычнымі досьледамі, браў удзел у розных беларускіх арганізацыях, і ў выданні шэрагу беларускіх перыёдыкаў, і напісаў каля тузіну кнігаў і больш за 500 публікаваных артыкулаў і безліч скрыптаў для радыё. Ён пражыў годнае, плённае і багатае падзеямі жыццё, якое можа быць прыкладам для новых пакаленняў беларусаў.

Янка Запруднік (1926-2022)

Слыны дзеяч беларускай эміграцыі, гісторык, публіцыст і мэмуарыст Янка Запруднік (1926-2022) быў адным з тых нешматлікіх навукоўцаў-беларусаў, што прафэсійна займаліся гісторыяй Беларусі, атрымаўшы гістарычную адукацыю ў Вольным Сьвеце. Запруднік пакінуў значную апублікаваную спадчыну, спецыялізуючыся найперш у палітычнай гісторыі Беларусі новага і найноўшага часу. Ягоня зацікаўленьні былі значна шырэй за гэтыя акрэсленыя тэмы, і ён актыўна цікавіўся бягучымі падзеямі ў Беларусі, культурніцкімі навінамі й дасягненьнямі, а таксама рэлігійным жыцьцём сваёй Бацькаўшчыны.

Янка Запруднік (Ян Запруднік, імя пры народзінах Сяргей Вільчыцкі) зьявіўся на сьвет у мястэчку Міры ў сям'і настаўнікаў, 9 жніўня 1926 году. У дзіцячыя гады на хлопца шмат паўплываў дзед, які меў кузьню, вучыў касіць і араць, а яшчэ быў востра настаўлены супраць польскіх санацыйных уладаў і пераказваў унуку, што ён, маладзейшы, яшчэ дачакаецца вольнай, самастойнай Беларусі. Бацькі-настаўнікі мелі, акрамя абавязковых польскіх выданьняў, добрую бібліятэку беларускіх кнігаў, якой карыстаўся і будучы гісторык Беларусі. У ягонай сям'і, дзе акрамя бацькоў быў малодшы брат Аркадзь, гутарылі па-беларуску, і мелі беларускае нацыянальнае ўсьвядомленьне. Бацькаў брат, Аляксандар Вільчыцкі, быў адным з галоўных дзеячаў Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады, рэдагаваў грамадоўскую газэту "Беларуская Справа", і загінуў у часы сталінскіх рэпрэсіяў. У Міры хлопчык скончыў пачатковую школу. Пасьля прыходу Саветаў ягоная сям'я была прызначаная да вывазу на ўсход, але дзеля памылкі міліцыянераў замест іх перад самым пачаткам Савецка-нямецкай вайны вывезьлі сям'ю бацькавага брата, што жыла побач.

Падчас вайны юнак вучыўся ў прагімназіі, а затым у гандлёвай школе ў Баранавічах, дзе далучыўся да Саюзу Беларускай Моладзі (СБМ). У 1944 годзе ён уступіў у дапамаговую службу Люфтвафэ і пасьля перад самым канцом вайны быў пераведзены ў створаную з розных паасобных адзінак дывізію пад маркай СС (30-я, або 1-я Беларуская), дзе фактычна амаль не было дабраахвотнікаў. У красавіку 1945 году дывізія здалася ў палон амэрыканцам каля м. Цвізэль, Баварыя. Толькі значна пазьней юнак даведаўся, што ягоны бацька быў мабілізаваны ў Чырвоную армію і загінуў пад Бэрлінам у 1945 годзе.

Калі пасьля сканчэньня баявых дзеяньняў на абшары падзеленай на акупацыйныя зоны Нямеччыны сталі стварацца лягеры для перамешчаных асобаў (ДП, ды-пі), хлопец далучыўся да беларускай грамады лягеру Рэгенсбург. Каб зрабіць гэта, ён мусіў памяняць імя, бо ваеннапалонныя не дапускаліся да атрыманьня статусу ДП. У сьпісах насельнікаў лягеру заставаліся імёны асобаў, якія ўжо выехалі зь Нямеччыны

на працы ў Марока. Так Сяргей Вільчыцкі ўзяў імя Янкі Запрудніка зь Вільні, і захаваў новае імя праз далейшае жыццё.

У Рэгенсбургу Запруднік скончыў Беларускаю гімназію імя Янкі Купалы, атрымаў атэстат аб сярэдняй адукацыі й думаў пра тое, дзе вучыцца далей. Менавіта гэтая гімназія дала станоўкі беларускі сьветагляд і заклала ўстаноўку на актыўную жыцьцёвую філязофію, скіраваную на мацаваньне беларускіх асяродкаў і дапамогу Бацькаўшчыне ў часы, калі незалежнасьць Беларусі здавалася недасягальнай марай. Янка Запруднік пачаў пісаць, апублікаваў першыя вершы ў гімназіяльным часопісе “У выраі”, і даваў свае зацемкі ў беларускія скаўцкія публікацыі. Адначасна з канца вайны ён стаў пісаць вялікі праявічны твор пра свой досьвед і пра лёсы свайго пакаленьня, але выглядае, што рукапісу гэтага твору не захавалася. Ён браў актыўны ўдзел у скаўцкім руху, і стаў сьцяжым (кіраўніком сьцягу—групы ў 100 чалавек) скаўтаў лягеру Віндышбэргердорф. Запруднік з сябрамі браў актыўны ўдзел у грамадскім жыцці Гімназіі Янкі Купалы й беларускіх ДП-лягераў, дзе ён жыў.

Янка Запруднік цікавіўся беларускай мовай, асабліва ў паэзіі, і зьбіраў праз усё жыццё цытаты й выпіскі з паэтычных аўтараў, стварыўшы вялікую анталёгію, рукапіс якой ён перадаў за некалькі год да сьмерці ў выдавецтва “Тэхналёгія”. З Бацькаўшчыны ён прывёз свой акардэон і выдатна навучыўся граць на ім, сур’ёзна думаў пра музычную дзейнасьць, але пазьней заняты музыкай адыйшлі на другі плян. Запруднік з групай сяброў і аднадумцаў, што былі нацыянальна вызначаныя і марылі пра вольную Бацькаўшчыну, пастанавілі скарыстаць з мажлівасьці трапіць у Брытанію, калі пачаўся набор на працу ў шахтах, і пашырыць кансалідацыю беларускіх сілаў. Так утварылася “Дванаццатка”, ядро моладзі, што была настаўленая на актыўную нацыянальную дзейнасьць, і Запруднік стаў адным з найбольш дзейных сябраў яе. Калі з дапамогай прэзідэнта Рады БНР Міколы Абрамчыка былі здабытыя стыпендыі для беларускай моладзі на вучобу ў Лювэнскім унівэрсітэце ў Бэльгіі, Янка Запруднік з бліжэйшымі сябрамі Паўлам Урбанам і Ўладзімерам Цьвіркам паступіў на навучаньне на гістарычны факультэт. У Лювэнскім унівэрсітэце была ўплывовая і моцная медыевісцкая школа гісторыкаў, і гэта дапамагала інтэграваць студыі зь гісторыі Вялікага Княства Літоўскага ў шырэйшы эўрапэйскі кантэкст. Падчас вучобы шмат дапамагаў апякун беларусаў а. Робэрт ван Кавэлярт, ладзіліся імпрэзы для беларускіх студэнтаў, чыталіся рэфэраты з гісторыі Вялікага Княства Літоўскага. Тэма дыплёмнай працы Янкі Запрудніка таксама тычылася Вялікага Княства Літоўскага. Там у Лювэне ён ажаніўся з Вольгай Харытончык зь Нясьвіжу, бацька якой, Юрка Харытончык, быў удзельнікам Слуцкага Збройнага Чыну.

Пасьля заканчэньня унівэрсітэту ў 1954 годзе Янка Запруднік пераехаў з Бэльгіі ў Нямецчыну, у Мюнхен, і пачаў працу на Радыё Вызваленьне, што пазьней стала

назвацца Радзе Свабода. Ён рабіў аналіз інфармацыі пра падзеі ў Беларусі й Савецкім саюзе, рыхтаваў перадачы пра культурнае і палітычнае жыццё беларусаў на чужыне, і адначасна актыўна супрацоўнічаў у газэце “Бацькаўшчына”. Ён быў актыўным у грамадскай і культурніцкай дзейнасці беларускай грамады ў Мюнхене і ў Нямеччыне. У гэты час ён бярэ таксама чынны ўдзел у дзейнасці Рады БНР пад кіраўніцтвам Міколы Абрамчыка. У 1957 годзе ён пераехаў у Злучаныя Штаты, і стаў кіраўніком беларускай філіі Радзе Свабода ў Нью Ёрку. Яна стала ягоным асноўным месцам працы аж да 1991 году. Разам зь ім у Нью Ёрскай рэдакцыі працавалі Натальля Арсеньнева, Станіслаў Станкевіч, Антон Адамовіч, Ізыдар Плашчынскі, Вітаўт Кіпель, уладыка Васіль (Тамашчык), Андрэй Клёнаў, Яніна Кахановская. Запруднік працягваў публікавацца ў “Бацькаўшчыне”, і ў газэце “Беларус”, часта друкуючы артыкулы на гістарычныя тэмы.

У канцы 1950-х гадоў Янка Запруднік вырашыў працягнуць свае гістарычныя студыі, пачатыя ў свой час у Лювэнскім універсітэце. Плянуючы напісаць дактарат па тэме, звязанай з найноўшай палітычнай гісторыяй Беларусі, ён звярнуўся да Міколы Абрамчыка з прозьбай азнаёміцца з дакумантамі Рады БНР, якія былі ў таго ў Парыжы. Спасылаючыся на розныя прычыны, адрасат усяляк адцягваў справу. У 1960 годзе Янка Запруднік пачаў навучаньне ў дактарантуры ў Нью Ёрскім універсітэце (NYU) пад кіраўніцтвам прафэсара Джозафа Ліхтэна. Першапачатковай тэмай мелася быць “Беларусь у часе Першай сусьветнай вайны (1914-1921)”, дзе асноўны фокус павінен быў быць скіраваны на падрыхтоўку і абвешчаньне Беларускай Народнай Рэспублікі, з разлікам на арыгінальныя дакуманты з тых, што, як меркавалася, знаходзяцца сярод матар’ялаў у руках М. Абрамчыка. Пазьней Запруднік адмыслова закране пытаньне архіву БНР у Абрамчыка і ягоных спадчынінікаў, робячы выснову, што там былі найхутчэй другасныя рэчы, цыркуляры й мэмарандумы, даступныя дзеінш. Не будучы ў стане далей чакаць на матар’ялы ад Абрамчыка, Янка Запруднік памяняў тэму сваёй дысэртацыі, і ёй стала “Палітычнае змаганьне за Беларусь у царскіх Дзяржаўных Думах (1906-1917)” (1).

Тэмай досьледаў стала сытуацыя на беларускіх землях у 1906-1917 гады. Яна уяўляла сабой больш-менш нармальнае паступовае разьвіццё нацыянальнага ўсьвядомленьня сярод беларускага насельніцтва, найперш праз пашырэнне агульнай адукацыі й цікавасьці да фальклору і традыцыяў, праз нацыянальную выдавецкую дзейнасць, выступы тэатральных групаў і самадзейных тэатральных пастаноўкі. Беларусы бачылі падвышэнне нацыянальнай культурнай актыўнасці этнасаў, што шылі побач зь імі: гэбраў, палякаў, украінцаў і літоўцаў - што міжволі наводзіла на пытаньні пра ўласную культурную і нацыянальную тоеснасць. Да гэтага дадаліся захады мясцовых толькі пачаўшых сваё разьвіццё палітычных сілаў, у тым ліку і ў парляманце Расейскай імперыі - Дзяржаўнай Думе. Вынікі ўсяго гэтага, хай сабе самыя сьціплыя,

мацавалі нованароджаную мадэрную нацыянальную ідэю, і прывялі пазьней да спробы стварэньня адмысловай беларускай нацыянальнай дзяржавы. Ужо дзеля аднаго гэтага перыяд Думскай актыўнасьці, як увасабленьне, канцэнтраваны выгляд, нацыянальных працэсаў у Беларусі, мусіў бы быць колькасна і якасна вывучаны. Але, нажал, гэты перыяд і гэтае пытаньне не атрымалі належнай увагі дасьледнікаў ані на Бацькаўшчыне, ані па-за ёй.

Дзеля занятасьці працай і сямейнымі абавязкамі напісаньне дысэртацыі зацягнулася, але ў верасьні 1969 году яна была абароненая, і Янка Запруднік стаў доктарам гістарычных навук. Артыкулы па матар'ялах сваіх досьледаў ён публікаваў, між іншага, у “Запісах” і The Journal of Byelorussian Studies (2). Праз шмат гадоў ягоная дысэртацыя была перакладзеная па-беларуску і выдадзеная рэдакцыяй часопісу “АРХЭ”. У прадмове да беларускага выданьня Янка Запруднік напісаў (3):

Універсальная заканамернасьць развіцця сусветнага грамадства - рост нацыянальных дзяржаваў і крышталізацыя этнічнай самасьвядомасьці ва ўмовах свабоднага інфаабмену - зрабілі свой уплыў і на хаду падзей у Беларусі. Пасля спробаў з усходу праглынуць яе і намаганьняў з захаду «пераварыць» яе, у сутыку двух узаемна антаганістычных нацыяналізмаў нарадзіўся трэці - мясцовы, айчыны, больш маральны, бо не захопніцкі, як суседнія з усходу і захаду. (3)

Наагул, хоць глябальная сытуацыя за 100 год памянялася, аргумэнты апанэнтаў беларускай незалежнасьці й беларускай нацыянальнай культуры за стагоддзе бадай не зьмяніліся, і таму, каб разумець істоту непрыняцьця беларускасьці, і супрацьстаяць ёй - трэба вывучаць і аналізаваць тую ідэю й аргумэнтацыю, якія высоўвалі пра-расейскія сілы ў Беларусі на пачатку мінулага стагоддзя, у тым ліку і з трыбуны тагачаснай Дзярждумы. Асноўным дасягненьнем Янкі Запрудніка была спроба перанесьці кропку адліку і сістэму каардынатаў гістарычнага працэсу менавіта ў Беларусь, каб разглядаць беларусаў як суб'ект, а не аб'ект гістарычнага разьвіцьця.

У 1967—1976 гг. Янка Запруднік чытаў курсы з гісторыі Беларусі ў Кўынз-каледжы Гарадскога унівэрсітэту Нью Ёрку (Queens College-CUNY), а таксама чытаў курсы і праводзіў сэмінары ў Калюмбійскім унівэрсытэце і ў Ратгерскім унівэрсітэце (Нью Джэрзі). Ад самага заснаваньня Янка Запруднік быў чынным сябрам Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва (БІНІМ), браў актыўны ўдзел у ладжаных БІНІМ імпрэзах і канфэрэнцыях, публікаваў свае артыкулы на старонках часопісу “Запісы БІНІМ”, які выдаецца дасюль. Як сябар управы, Янка Запруднік падтрымліваў і прапаноўваў разнастайныя праекты для Інстытуту, асабліва выдавецкую сэрью, Ангельска-беларускі слоўнік В. Пашкевіч, ды шмат іншых. Надзвычай шчыльнае супрацоўніцтва зьвязвала яго з Вітаўтам Тумашам і Антонам Адамовічам.

Шматгадовым і плённым было таксама сяброўства і супрацоўніцтва Янкі Запрудніка зь Вітаўтам Кіпелем. Адначасна Запруднік зьяўляўся актыўным аўтарам, а ў 1981—1995 гг. таксама і галоўным рэдактарам, газеты “Беларус”.

Янка Запруднік таксама быў ахвярным грамадскім актывістам, пачынаючы яшчэ ад часоў сяброўства ў СБМ на Бацькаўшчыне, у скаўтынгу і грамадскай дзейнасьці ў Нямеччыне, Брытаніі й Бэльгіі. Ён уваходзіў у кіраўніцтва Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня (БАЗА), у прэзыдыюм Рады БНР, ва ўправу Беларускай Фундацыі Крэчаўскага. Таксама ён быў сябрам Асацыяцыі славістыкі й вывучэньня нацыянальнасьцяў, браў удзел у такіх важных імпрэзах, як канфэрэнцыя па нацыянальнасьцях Савецкага саюзу ў Гараўгэйт, Англія (1990), і канфэрэнцыі ў Рыме пяці народаў-нашчадкаў Вялікага Княства Літоўскага (“Рым-І”, 1991). Ён тасаму быў сябрам Украінскай Вольнай Акадэміі Навук у Нью Ёрку.

У 1991 годзе Янка Запруднік пасья доўгага расстаньня наведаў Бацькаўшчыну, узяўшы ўдзел у Першым Міжнародным Кангрэсе Беларусістаў, і затым стаў рэгулярна прыяжджаць у Беларусь. Ён быў сябрам Вялікай рады Згуртаваньня беларусаў сьвету “Бацькаўшчына”. Разам з жонкай Надзеяй Запруднік ён уласнымі фінансамі падтрымліваў культурніцкія ўстановы і праекты, а таксама дапамагаў індывідуальным асобам у Беларусі, у тым ліку маладым навукоўцам. Па даручэньні БНІМу Янка Запруднік перадаў у Беларускае дзяржаўнае музэй Янкі Купалы адзін з аўтаграфай клясыка беларускай літаратуры, што захоўваліся ў Інстытуце.

Па словах сп. Вітаўта Кіпеля, Запрудніка заўсёды прыцягвала літаратура, ён заўсёды прачытваў новыя творы па-беларуску, што трапляліся яму ў рукі, надзвычай добра арыентаваўся ў гісторыі беларускай літаратуры, і наагул, каб не грамадская і палітычная дзейнасьць, ён прысьвяціў бы сябе найперш дзейнасьці літаратурнай. Янка Запруднік ужываў у публікацыях псеўдонімы й крыптонімы: Я. З., З., Сяргей Ясень, С. Ясень, С. Я., Аркадзь Будзіч, А. Б., Арсень Загорны, А. З., Рыгор (Ягор) Ліцьвін, Р. Л., Т. Смаленскі, М. Беластоцкі.

Ён зьяўляецца аўтарам некалькіх дзясяткаў кніг і брашураў, і сотняў артыкулаў па гісторыі Беларусі. Сярод іншага, ён выдаў кнігі: “Паўстаньне на Беларусі 1863 года: «Мужыцкая Праўда» і «Лісты з-пад шыбеніцы» = The 1863 uprising in Byelorussia: «Peasants’ Truth» and «Letters from beneath the Gallows» / Тэксты і камэнтары” (разам з Т. Бэрдам, 1980); “Belarus: At Crossroads in history” (1993; беларуская версія “Беларусь на гістарычных скрываўленьнях”, 1996); “Historical dictionary of Belarus” (1998; разам з В. Сіліцкім, 2007); “Дванаццатка: Дакумэнтальная аповесьць аб дванаццаці беларускіх хлапцоў у Нямеччыне, Вялікабрытаніі і Бэльгіі (1946—1957 гг.)” (2002); “Беларускія фэстывалі і выстаўкі ў Нью Джэрсі: палітычная інфармацыя

моваю мастацтва (1948—2011 гг.)” (2013); “Па гарачых слядах мінуўшчыны: Мае лісты 1952—1959 гг: Універсітэт у Бельгіі, газета «Бацькаўшчына», радыё Вызваленне/Свабода ў Мюнхене і Нью-Ёрку” (2015); “Берагу майго зарніцы: паэзія (1946—2017): дзённік (1949—1954)” (2017). (4) Яго аўтарству належыць велізарная колькасць артыкулаў, крытычных аглядаў, зацемак ды іншых публікацыяў. Апублікаваная бібліяграфія ягоных публікацыяў займае каля 500 пазыцыяў і, па словах сп. Вітаўта Кіпеля, яна не зьяўляецца вычарпальнай (5).

Янка Запруднік аддаваў належную ўвагу архівам, разумеў і цаніў іхную важнасць для захавання для нашчадкаў гісторыі нашага народу і гісторыі эміграцыі. Ён перадаў матар’ялы са свайго архіву ў Беларускі Дзяржаўны Архіў-музей літаратуры й мастацтва ў Менску, а таксама ў Беларускую Фундацыю Крачэўскага (Нью Ёрк), і ў бібліятэку А.С.Аляксандара пры Ратгерскім ўнівэрсытэце (Нью Джэрзі). Як зацяты кніжнік, Янка Запруднік сабраў вялізную кніжную калекцыю па беларусіцы, і пасля перадаў яе ў Ратгерскі ўнівэрсітэт, дзе яна захоўваецца як асобны сэгмэнт, пад назвай The Zaprudnik Belarusica Collection (6). Паасобныя рэдкія друкаваныя матар’ялы былі перададзеныя ім у Нью Ёрскую Публічную Бібліятэку і ў Цэнтар Вывучэння Іміграцыі ў Мінэсоце.

Янка Запруднік быў адданым вернікам і сябрам беларускіх праваслаўных парафіяў у Нью Джэрзі, дапамагаў цэрквам у Беларусі. Ён быў сьціплым, інтэлігентным і абавязкавым чалавекам, асобай тактоўнай і дыпляматычнай, але разам з тым прынцыповай і да канца аддадзенай справе, пра якую ён між іншага сказаў:

“Высокія будынкi робяцца з дробнай цэгля. Вялікія гістарычныя падзеі, калі на іх прыходзіць час, вырастаюць з гунту малых канкрэтных учынкаў, якія чалавек бярэцца выканаць асабіста й дабраахвотна. Шэрасьць і будзённасць гэтае штодзённае беларускае працы не абніжае ейнае высокае маральнае вартасьці, бо кожны канкрэтны грамадскі акт, якім бы нязначным ён ні здаваўся, мае таксама значаньне гістарычнае: яго асьвятляе Акт 25 Сакавіка, сьветлая ідэя Вольнае Беларусі”. (7)

І ён быў нястомным і адказным працаўніком, сам рабіў так, як заклікаў. Янка Запруднік быў сапраўдным, перакананым беларускім патрыётам, і ён з поўнымі на тое падставамі можа быць узорам для тых, хто прыйшоў і яшчэ прыйдзе на ніву працы ў галіне беларускай культуры.

СПАСЫЛКІ:

1. Янка Запруднік. Да загадкі дзяржаўнага архіву БНР у Міколы Абрамчыка.// Запісы БІНІМ №32, 2009, ст. 454.

2. Янка Запруднік. Беларусь у пару Дзяржаўных Думаў Расеі. // Запісы БІНІМ №13, 1975, ст. 30-44. Jan Zaprudnik. The Struggle for Byelorussia's Autonomy in the First State Duma (27 April/10 May—7/20 June 1906). // The Journal of Byelorussian Studies, Vol. II, No. 3, 1971; pp. 289-307.
3. Янка Запруднік. Палітычнае змаганьне за Беларусь у царскіх Дзяржаўных Думах (1906-1917), Прадмова да беларускага чытача // АРХЭ №1-2, 2009.
4. In Memoriam Др. Янка Запруднік (1926-2022) // Запісы БІНІМ №42, 2022, ст. 10-11.
5. Бібліяграфія Янкі Запрудніка // Запісы БІНІМ №30, 2006, ст. 10-48.
6. Вітаўт Кіпель. Беларусы ў ЗША, “Кнігазбор”, Менск, 2020, ст. 534.
7. Янка Запруднік. Гістарычнасьць будзённага. Слова на сьвяткаваньні ў Нью-Ёрку ў сакавіку 1979 г. 61-х угодкаў абвяшчэньня незалежнасьці БНР // Запісы БІНІМ №30, 2006, ст. 82.

Vital Zajka: “Yanka Zaprudnik as Historian and Belarusian Public Activist in Europe and USA” (*webzine “Kultura. Natsyja”, issue 30, November 2022, 125-132, www.sakavik.net*)

Abstract: In this article the author reviews the research work, academic and public activities of one of the most outstanding persons within Belarusian diaspora in North America in the 20th and 21st centuries – the work and life of historian, publicist and public activist, Yanka Zaprudnik, who recently has entered eternity (1926 – 2022). Having experienced the difficult fate of being banished from his homeland, Yanka Zaprudnik devoted his life to the study of Belarusian culture. As editor at Belarusian Service of Radio Liberty he laboured to share ideas of freedom and independence for Belarus with the people of his homeland which was enslaved by Communism. Yanka Zaprudnik was engaged professionally in historical research, took an active role in various Belarusian organizations and published a whole series of Belarusian periodicals. He wrote and had published some dozen books and wrote more than 500 public articles and a myriad of radio scripts. He lived an honourable, productive life filled with many activities which serves as an example for future generations of Belarusians.

Віталій Зайка (Нью Ёрк, США): Янка Запруднік как историк и белорусский общественный деятель в Европе и США

(*веб-журнал “Культура. Нацыя”, вып. 30, ноябрь 2022, 125-132, www.sakavik.net*)

Рэзюме. В статье рассматривается исследовательская, научная и общественная деятельность одного из виднейших деятелей белорусской иммиграции в Северную Америку во второй половине XX века и начале XXI века, историка, публициста и общественного деятеля, недавно ушедшего из жизни - Янки Запрудника (1926-2022). Испытав тяжелую судьбу изгнания с Родины, Янка Запрудник посвятил свою жизнь изучению белорусской культуры, а як редактор «Радыё Свабода» — донесению идей свободы и независимости Беларуси на порабощённую коммунизмом родину. Янка Запрудник профессионально занимался историческими исследованиями, принимал участие в деятельности различных белорусских организациях и публикации ряда белорусских периодических изданий, написал около десятка книг и более 500 статей, автор множества радиосюжетов. Он прожил достойную, плодотворную и насыщенную жизнь, которая может быть примером для новых поколений белорусов.